

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра східнослов'янської філології
та інформаційно-прикладних студій

ХУДОЖНЯ ПАРАДИГМА УКРАЇНСЬКИХ ОБРАЗІВ І СИМВОЛІВ У ПРОЗІ А.ЧЕХОВА

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «бакалавр»
студентки IV курсу
галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.034
«Слов'янські мови та літератури
(переклад включно), перша –
російська»
ОПП «Російська мова і література
та англійська мова»
Катерини МОМОТ

Науковий керівник:
к. філол. н., доцент кафедри
східнослов'янської філології та
інформаційно-прикладних студій
Олена ПОДДЕНЕЖНА

«Допущено до захисту»
Протокол № 11 кафедри
східнослов'янської філології та
інформаційно-прикладних студій
ННІФ від 12.05.2023
Завідувач кафедри
к. філол. н., доц. _____ **Олександр БОНДАРЕНКО**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. УКРАЇНСЬКІ СИМВОЛИ В ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНІЙ ПАРАДИГМІ	7
1.1. Символи та їх значення в українській культурі.....	7
1.2. Українська символіка в художніх творах.....	12
1.3. Співвідношення між символами та творчістю в українському мистецтві.....	16
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕР І РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ОБРАЗІВ І СИМВОЛІВ В ОПОВІДАННЯХ	
А. ЧЕХОВА	19
2.1. Художня деталь як організуючий центр системи мікрообразів у оповіданнях «Співаки», «Перекоти-поле», «Щастя», «Холодна кров», «Козак», «Степ».....	19
РОЗДІЛ 3. СИМВОЛИ ПРИРОДИ ТА ФУНКЦІЇ ХУДОЖНЬОЇ ДЕТАЛІ	28
3.1. Символіка природи у прозі А.Чехова.....	29
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	38

ВСТУП

Антон Чехов був свідомий свого українського походження, але далекий від того, щоб стверджувати власну українську ідентичність, хоча прагнення українців до зберігання власної мови, традицій - все це знаходило зрозуміння і прихильність в творчості А. Чехова.

Чехов прийшов у російську літературу з України зі своїм українським підсвідомим «я». Як українець, він дав російській літературі те, чого не дав жоден росіянин протягом всієї історії російської літератури – специфічний, притаманний тільки українцям гумор і своєрідну символіку.

Актуальність дослідження.

Дослідження є актуальним з кількох причин. По-перше, Антон Чехов є одним з найвідоміших та найвпливовіших письменників світової літератури, його твори вважаються класикою та містять численні посилання на українську культуру та історію.

По-друге, українські символи та образи є важливим елементом української культури та ідентичності, а їх значення може змінюватися в залежності від часу та контексту. Дослідження художньо-образної парадигми українських символів у творчості Чехова може допомогти краще зрозуміти роль та значення цих символів в українській культурі.

По-третє, дослідження такої теми може бути корисним для літературознавців, культурологів, істориків та всіх тих, хто цікавиться українською культурою та літературою, а також може сприяти збільшенню знань про творчість Чехова та українську культуру,

розширити наші уявлення про різноманітність культурних взаємодій та взаємовпливів.

У сучасному світі, де глобалізація та культурний релятивізм набувають все більшої ваги, дослідження такої теми може допомогти зберегти та зміцнити українську культурну спадщину та ідентичність.

Об'єкт дослідження: художньо-образна парадигма українських символів.

Предмет дослідження: проза Антона Чехова.

Мета дослідження: проаналізувати використання українських символів у прозі Антона Чехова та виявити особливості їх художньо-образної парадигми.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати творчість Антона Чехова з точки зору використання українських символів.

2. Визначити особливості художньо-образної парадигми українських символів у творчості А.Чехова.

3. Дослідити зв'язок використання українських символів з іншими елементами художнього стилю А.Чехова.

4. Проаналізувати вплив української культури на творчість А.Чехова.

5. Порівняти використання українських символів у творчості А.Чехова з використанням символів інших культур у творчості письменника.

Теоретичне значення цього дослідження полягає в аналізі образів та символів, які використовував Чехов у своїй творчості, та їхнього відображення в українській культурі. Це може допомогти виявити вплив

української традиції на творчість Чехова та розширити наше розуміння взаємодії між різними культурами та літературними традиціями.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів для подальшого аналізу літературних творів та для вивчення культурних та літературних процесів в історії України та світу.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що раніше не проводилося такого детального аналізу художньо-образної парадигми українських символів у творчості Чехова. Це дослідження може запропонувати нові підходи до вивчення літературних творів та допомогти у розумінні взаємодії між різними культурами та літературними традиціями.

Відповідно до мети та завдань нашого дослідження використано комплекс **методів**. Для вирішення поставлених у дослідженні завдань були використані методи комплексного аналізу наукової літератури з обраної проблематики, дедуктивний метод, метод порівняння та метод аналогії, феноменологічний метод.

Теоретичною базою для дослідження стали роботи А. Головачова, В. Звиняцьковського, І. Лосієвського, Н. Нікіпелова, Я. Поліщук, В. Силантьєвої, Т. Шеховцової.

Матеріалом для дослідження послужили твори А. Чехова: «Співаки», «Перекоти-поле», «Щастя», «Холодна кров», «Козак», «Степ», "Скрипка Ротшильда" , "Людина у футлярі"

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальна кількість використаних джерел - 40.

РОЗДІЛ 1. УКРАЇНСЬКІ СИМВОЛИ В ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНІЙ ПАРАДИГМІ

1.1. Символи та їх значення в українській культурі

Особливості українських символів полягають у їхньому багатстві, складності та глибині значень. Більшість символів мають не тільки позитивне значення, але й можуть відображати різноманітні аспекти життя та духовності українського народу, від його історії та культури до різних аспектів побуту та повсякденного життя.

Іншою особливістю українських символів є їх зв'язок з народною обрядовою культурою, зокрема зі святами, весіллями, похованнями та іншими подіями. Це робить їх невід'ємною частиною української культури та допомагає зберігати їх значення та традиції.

Крім того, багато українських символів мають важливе значення в народній медицині та фольклорі, відображаючи віру в лікувальну силу природних об'єктів та тварин [1].

Українські символи також можуть мати різні регіональні та історичні варіації, що відображають особливості різних регіонів та етнографічних груп. Це свідчить про багатогранність та різноманітність української культури, що відображається в її символіці.

Також серед особливостей українських символів можна виділити їхню емоційність та експресивність. Вони допомагають виразити почуття, емоції та ставлення до різних явищ та об'єктів.

Українські символи також мають сильний зв'язок з природою та навколишнім середовищем. Більшість символів пов'язані з різними

елементами природи, такими як рослини, тварини, геологічні формації, пейзажі та інше. Це відображає віру українців в тісний зв'язок між людиною та природою, а також важливість природних ресурсів для їхнього життя та побуту [5].

Не менш важливою особливістю українських символів є їхня релігійна значимість. Багато символів пов'язані з християнською вірою та її святами, що допомагає виразити релігійну ідентичність українців та віру в божественну силу та захист.

Важливо зазначити, що українські символи не є статичними, а їх значення може змінюватися залежно від контексту та часу. Вони можуть відображати різні аспекти культури та суспільства, а також змінюватися під впливом інших культур та технологій.

Загалом, українські символи є невід'ємною частиною культурної спадщини українського народу та допомагають відображати його унікальність та багатогранність. Вони є символом національної самосвідомості, традицій та ідентичності [3].

Українська культура має багату традицію символіки, яка пов'язана з національною ідентичністю та історією нашої країни. Деякі з основних символів та їхнє значення в українській культурі можуть включати таке:

1. Тризуб - символ України, що відображає три зубці, які символізують три основні регіони України: Західну, Центральну та Східну. Тризуб також може відображати трійцю, трійчасту єдність та взаємодію між Богом, людьми та природою.

2. Хрест - символ християнства, який використовується в українській культурі для позначення віри, релігійних цінностей та духовності. Також хрест може бути пов'язаний з історією козацтва та

використовуватися як символ сили та боротьби.

3. Калина - символ краси та життєвої сили, який відображається в українській народній пісні та легендах. Калина також може відображати жіночу красу та духовну чистоту.

4. Журавель - символ вільної душі та незалежності, що пов'язаний з міграцією птаха та відображає духовну боротьбу українців за свою волю та незалежність.

5. Орнамент - символ декоративності та краси, який може відображати національну ідентичність та культурну спадщину українського народу.

6. Сонце - символ життя та світла, який відображається в народних обрядах та легендах. Сонце також може бути пов'язане зі створенням та плодючістю.

7. Рушник - символ єдності та гостинності, який використовується для прикраси та прийому гостей. Рушник також може відображати національну ідентичність та культурну спадщину.

8. Горіх - символ мудрості та знань, який відображається в народних приказках та легендах. Горіх також може бути пов'язаний зі здатністю до самовдосконалення та розвитку.

9. Барвінок - символ весни та оновлення, який відображається в народних піснях та обрядах. Барвінок також може бути пов'язаний зі святом квітів та відображати красу та ніжність.

Ці символи відображають багатогранність та багатство української культури, що привертає увагу як українських, так і зарубіжних дослідників та любителів [2].

Ознаки української символіки можуть бути різними і залежати від

конкретного символу та його історії. Але загалом можна виділити кілька типових ознак, які характеризують українську символіку:

1. Природність та органічність. Більшість українських символів пов'язані з різними елементами природи, такими як рослини, тварини, геологічні формації, пейзажі та інше. Це відображає віру українців в тісний зв'язок між людиною та природою, а також важливість природних ресурсів для їхнього життя та побуту.

2. Емоційність та експресивність. Українські символи допомагають виразити почуття, емоції та ставлення до різних явищ та об'єктів. Вони можуть бути яскравими, виразними та навіть емоційно зарядженими.

3. Релігійна значимість. Багато українських символів пов'язані з християнською вірою та її святами, що відображає релігійну ідентичність українців та їх віру в божественну силу та захист.

4. Національна ідентичність. Українські символи відображають унікальність та багатогранність української культури та суспільства. Вони є символом національної самосвідомості, традицій та ідентичності.

5. Символічна місткість. Українські символи можуть мати різне значення для різних людей та груп. Вони можуть бути спільними для всього українського народу або мати більш обмежене значення для окремих регіонів, груп або індивідуальних осіб. Це залежить від історії, культурного та соціального контексту в якому вони виникли та функціонують.

6. Спадковість та збереження. Українські символи зберігаються та передаються з покоління в покоління. Вони є спадковою складовою української культури та ідентичності, а їх збереження та розвиток є важливим завданням для збереження української культурної спадщини.

7. Фольклорна та народна основа. Більшість українських символів має свої корені в українській народній культурі та фольклорі. Вони виникли від практичних потреб, релігійних обрядів та міфологічних уявлень українського народу, а з часом стали символами національної культури та ідентичності.

8. Міфологічна основа. Деякі українські символи мають міфологічну основу та пов'язані з різними персонажами та подіями української міфології. Вони можуть бути символами богів, героїв або історичних подій, які мають символічне значення для української культури та ідентичності [4].

Усі ці ознаки взаємопов'язані та відображають унікальність та багатогранність української символіки. Вони підкреслюють важливість українських символів для формування та вираження національної ідентичності, збереження та розвитку культурної спадщини та взаєморозуміння між українцями.

Українська символіка має велике значення в творчості багатьох українських письменників, художників та інших митців. Вона стала важливим елементом у формуванні та вираженні національної ідентичності та культурної спадщини. Деякі з найвідоміших українських символів, такі як тризуб, калина, верба, горіх та інші, з'являються у творах багатьох українських письменників та поетів.

Отже, українські символи мають велике значення у творчості українських митців, які використовують їх для вираження української культурної спадщини та ідентичності, а також для створення власного художнього світу. Використання українських символів у творчості допомагає зберегти і розвивати українську культуру та надає їй

унікальність.

Крім того, українські символи є важливим елементом національної самосвідомості, що допомагає українцям зберегти свою ідентичність та культурну спадщину. Використання української символіки в різних сферах життя, включаючи політику, спорт, мистецтво та інші, стає важливим елементом формування та зміцнення національної самосвідомості [8].

Таким чином, українські символи мають важливе значення у творчості українських митців, формуванні національної ідентичності, збереженні та розвитку української культури та ідентичності, а також в зовнішній політиці та дипломатичній діяльності України.

1.2. Українська символіка в художніх творах

Використання українських символів у художніх творах є одним зі способів вираження національної ідентичності та культурної спадщини. Українські символи в художніх творах можуть мати різні форми та вираження, від конкретних образів до абстрактних смислів. Використання української символіки допомагає підкреслити важливість національної ідентичності та культури, а також підвищує інтерес до української культури та її спадщини [6].

Один з прикладів використання українських символів у художніх творах - це творчість Тараса Шевченка. У його поезії часто зустрічаються українські символи, такі як калина, верба, колосся, сонце тощо. Наприклад, в поемі "Катерина" калина символізує красу та ніжність жінки, а у романі П.Куліша "Чорна рада" колосся - національний символ України - символізує єдність та міцність

українського народу.

Інший приклад - творчість української художниці Марії Примаченко. Вона використовувала у своїх картинках українські символи, такі як птахи, квіти, тварини та інші. Її картини є прикладом використання української символіки як засобу вираження національної ідентичності та культурної спадщини.

Українські символи також можуть використовуватись у художніх фільмах. Наприклад, у кінопоемі "Земля" Олександра Довженка українські символи, такі як верба, берізка, глиняні горщики та інші, використовуються для підкреслення культурної спадщини України та її зв'язку з природою та народними звичаями.

У сучасних художніх творах також можна зустріти використання українських символів. Наприклад, у творчості Лесі Українки українські символи, такі як верба, калина, берізка, використовуються для підкреслення національної ідентичності та культурної спадщини [10].

Українські символи також можуть використовуватись у різноманітних галузях мистецтва, таких як народна музика, танці, різьблення на дереві, вишивка та інше. У цих галузях мистецтва українські символи використовуються для вираження національної ідентичності та культурної спадщини, а також для створення естетичної краси.

Українські символи мають велике значення для культури та ідентичності українського народу. Вони є важливим засобом вираження національної ідентичності та культурної спадщини, а також виконують роль посередника між людиною та природою. Використання українських символів у художніх творах та інших культурних подіях

сприяє збереженню та популяризації української культури та її спадщини, а також формуванню позитивного іміджу України в світі.

Крім того, українські символи можуть мати різноманітні інтерпретації та значення в залежності від контексту, в якому вони використовуються. Наприклад, верба може символізувати красу природи, духовну чистоту та гармонію, але також може бути пов'язана зі смертю та сумом, оскільки за народними повір'ями під вербою ховали мертвих. Калина може символізувати кров, любов та красу, але також може бути пов'язана з війною та стражданням, оскільки вона часто згадується у піснях про війну та про загиблих воїнів [9].

Українські символи можуть бути використані для створення специфічної атмосфери в художніх творах. Наприклад, використання символів, таких як глиняний горщик, хліб, калина та інші, може допомогти передати настрій та настрої героїв, а також підкреслити їхню національну ідентичність та зв'язок зі своєю культурою та історією [15].

Українські символи також можуть бути використані для підкреслення соціальних аспектів в художніх творах, таких як національна свідомість, національна самосвідомість, національна гордість та інші. Використання українських символів у художніх творах може сприяти формуванню позитивного ставлення до української культури та її спадщини, а також залученню уваги до проблем та потреб українського народу.

Звичайно, українські символи можуть мати різне значення в різних контекстах та творах мистецтва, проте деякі з них мають загальнонаціональне значення та використовуються в різних формах мистецтва, включаючи літературу, живопис, скульптуру, музику та інші.

Один з найвідоміших українських символів - це тризуб. Цей символ можна знайти в багатьох художніх творах, включаючи поезію Тараса Шевченка. Тризуб часто використовується як символ національної свободи та незалежності, а також як символ української культури та національної ідентичності [12].

Ще одним українським символом є рушник, який відображає традиційну українську культуру та є символом гостинності та поваги до гостей. Рушники можна знайти в різних формах мистецтва, включаючи вишивку, малювання та витинанки. Рушник зображується в повісті Ольги Кобилянської "Земля", як символ родинного затишку та мирного життя української сім'ї.

Калина - це ще один український символ, який часто зустрічається в літературі та мистецтві. Вона є символом краси, любові та природи, а також є символом України. Калина зображується в поезіях Івана Франка та Лесі Українки, а також можна знайти в різних формах мистецтва, включаючи живопис та скульптуру [13].

3. У романі "Тигролови" Івана Багряного український символізм відображений у багатьох мотивах, зокрема, символіки тоталітаризму та незламності людського духу.

4. У книзі «Щоденник страченої» Марії Матіос є образи калини та герба України, які символізують національну гордість та національну свободу.

5. В творчості Олеся Гончара є образи традиційної української культури, такі як вишиванки, калина та козаки, що символізують національну ідентичність та глибоку історичну спадщину.

6. У "Тінях забутих предків" М.Коцюбинського селянський одяг,

вишиванки, калина та інші українські символи створюють образи національної культури та ідентичності.

10. У творчості Івана Багряного український символізм відображений у мотивах кінних змагань, битв та різноманітних обрядів, що допомагають створити образи традиційної української культури.

Ці приклади є лише декількома із багатьох творів української літератури, де використовуються українські символи для вираження різних ідей та емоцій [24].

1.3. Співвідношення між символами та творчістю в українському мистецтві

Символізм - це стиль і напрямок в образотворчому мистецтві, в якому художник використовує при написанні картини приховані послання, алегорії і навіть шифри з глибоким філософським чи містичним змістом. Таємничі знаки у творах втілюють зв'язок між реальним та потойбічним світами. Вони змушують глядача активно мислити, відмовитися від спрощеного сприйняття сюжету та знаходити справжню суть задуму автора. Символізм вплинув на світове мистецтво, став предтечою багатьох нових напрямів живопису ХХ століття [23].

Символізм має дуже глибоке історичне коріння. Таємничі знаки майстра використовували в образотворчому мистецтві ще в Стародавньому Єгипті та Вавилоні при оформленні монументальних споруд, пізніше – в епоху Античності. Символізм також виразно виявив себе у християнстві. На стародавніх іконах з ликами святих добре видно наміри їхніх творців передати глибокий духовний зміст зображення за допомогою очевидних символів: німба, голуба, чаші, священної книги,

ключів від раю, хреста чи пальмової гілки [16].

В епоху Відродження багато художників виявляють інтерес до символізму. Майстри на той час часто наповнюють таємничими знаками картини на релігійну та міфологічну тематику. Але на особливу повагу символістів заслужив великий голландський живописець Ієронім Босх. Його геніальні триптихи з алегоричними образами та безліччю химерних знаків значно відрізняються від стилю його сучасників. Символіку картин Босха і сьогодні не можна тлумачити однозначно. На цю тему ведуть нескінченні суперечки мистецтвознавців різних країн.

Символізму властива багатогранність проявів у художніх творах:

- пошуки нової художньої мови для вираження складного символічного змісту;
- присутність занепадницьких настроїв у сюжеті;
- поклоніння недосяжним ідеалам;
- культ краси та таємничості;
- неприйняття реальної буржуазної дійсності.

Українські символи є невід'ємною складовою української культури та мистецтва. Їхнє використання можна знайти в різних виданнях, від народних пісень і казок до сучасних художніх творів. Українські символи відображають найважливіші цінності українського народу, такі як любов до рідної землі, віри у Бога, повагу до сім'ї та багату історію та культуру народу.

Українські художники використовують символіку у своїх творах, щоб передати глибокий зміст і показати народну ідентичність. Наприклад, у творчості Іллі Рєпіна можна побачити використання символіки українського національного одягу, ритуалів та звичаїв [19].

Українські символи також використовуються в національному архітектурному стилі, особливо в дерев'яній архітектурі, де вони передають національний характер і зв'язок з природою. Також українські символи можна знайти у сучасній українській літературі та мистецтві, де вони передають національний дух та ідентичність, а також використовуються як спосіб підтримки національної свідомості та культурної спадщини.

Отже, українські символи є важливим елементом української культури та мистецтва, вони передають національний дух та ідентичність, а також є способом збереження та підтримки національної культурної спадщини [20].

Українські символи мають довгу історію, яка починається з давніх часів. Українські символи можна знайти на стародавніх гербах, народних рушниках, вишиванках та інших виробках ручної роботи. У давнину символи використовувались як засіб зв'язку з божественним світом, вони мали магічне значення та відображали уявлення про космічну структуру світу.

У період національного відродження українці почали активно використовувати символіку як засіб вираження своєї національної ідентичності та боротьби за незалежність. Українські символи стали складовою частиною української культури, вони використовуються в літературі, мистецтві, архітектурі та інших сферах життя.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕР І РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ОБРАЗІВ В ОПОВІДАННЯХ А. ЧЕХОВА

2.1. Художня деталь як організуючий центр системи мікрообразів у оповіданнях «Співаки», «Перекоти-поле», «Щастя», «Холодна кров», «Козак», «Степ».

Вивчення творчості А.П. Чехова у контексті його зв'язків з Україною, знаходженню подібностей та відмінностей у творах Гоголя та Чехова, присвятили свої роботи М.Л. Семанова, В.Я. Звиняцьківський, Г.П. Бердніков, В.А. Кошелєв, А.Г. Головачова, Л.В. Дербенєва, М.М. Сосенкова, Т.Б. Зайцева.

А.П. Чехова не випадково приваблювала Україна, адже він був пов'язаний з нею своїм корінням. Він народився 1860 р. у Таганрозі, де більшість населення складала українці. Його бабуся з батьківської лінії Є.Є. Шимко була простою селянкою, розмовляла українською, носила українську свитку та очіпок, ходила до Києва на поклоніння святиням. У дитячі роки у Таганрозі у будинку Чехових постійно звучала українська мова. Діти слухали та знали українські пісні. Тому не випадково письменник казав, що у його жилах тече українська кров. Цей факт пояснює присутність у його творах українізмів. У листах він також використовував українські висловлювання, прислів'я та приказки. В одному з листів Чехова звучить думка про те, що йому дуже хотілося побувати в Україні, в гоголівських місцях, поїздити ярмарками подібно до Ноздрьова. Гоголівські твори, його описи України назавжди полонили Чехова і пробудили в ньому інтерес та любов до України.

Симпатії письменника до України вбачаються у вживанні українізмів, діалектизмів, у любові до українських пісень, дивовижної природи та простих людей, у дружбі з діячами української культури Марією Заньковецькою, Лідією Яворською, Миколою Соловцовим та Ігнатієм Житенецьким, які, у свою чергу вважали його «своїм». Відомо, що улюбленим місцем відпочинку сім'ї Чехових у літню пору 1888-1889 гг. стали Луки – дача сім'ї Лінтварьових у мальовничому куточку на околиці Сум. У цій сім'ї було три дочки, мрії яких були спрямовані у прекрасне майбутнє, а діяльність спрямована на те, щоб покращити життя народу та принести йому користь. Ці дівчата послужили прототипами до створення Чеховим образів сестер у п'єсі «Три сестри». Інтелігентна сім'я Лінтварьових – добрих, лагідних, чуйних людей – була гідна творчості, і Чехов у багатьох своїх творах звертається до них під час створення різних образів. Сумські враження використані Чеховим в оповіданнях «Іменини», «Сумна історія», п'єсах «Лісовик» та «Чайка». В оповіданні «Вогні» ми зустрічаємося з героїнею Наталією Степанівною, або Кисочкою, прототипом якої стала українська актриса Марія Заньковецька. Чехов пише: «Говорила вона, наче співала, рухалася граціозно і гарно і нагадувала мені одну знамениту актрису» [7 (7: 128)]. Талант Марії Заньковецької Чехов називав "страшною силою". Він високо цінував її виконання ролі Харити в «Наймичці» Карпенка-Карого. Заньковецька стала одним із прообразів Ніни Зарічної у «Чайці». Україна приваблювала та надихала письменника, тому з метою дізнатися про неї якомога більше, поринути у її чудову природу, досягнути глибини характеру українських людей він здійснює поїздки по Сумщині та Полтавщині. Враження від поїздок лягли в основу багатьох його творів .

Наприклад, герой оповідання "Іменини" Петро Дмитрович (як і сам автор) "їздив до Полтавської губернії, щоб відпочити, щоб не бачити свого кабінету ..." [7 (7: 171)]. Чудові пейзажні замальовки у оповіданні «Іменини» присвячені Україні. «В Україні жнива - найпоетичніший час. На лузі косять, у саду косять, гостей немає, так що ви мимоволі бачите, чуєте і відчуваєте тільки жнива. Надворі й у кімнатах пахне сіном, від зорі до зорі дзвенять коси...» [7 (7: 171)]. Це свідчить, що зображення української природи, характеру трудової людини, використання образу дороги стало невід'ємною тенденцією творчості Чехова. Під час поїздок Чехов вивчав також місцеві говірки, національні звичаї, традиції, костюми. Багато хто помітив суттєві зміни у творчості письменника саме після його перебування в Україні у 1888-1889 рр. Він перестав співпрацювати у гумористичних журналах, його «Степ», опублікований в 1888 р., був захоплено сприйнятий справжніми поціновувачами літератури. У цей період у творчості Чехова зміцнюється протестні настрої, які найяскравіше виявляються в оповіданнях «Княгиня» та «Людина у футлярі». Безсумнівно, письменник наділив Вареньку («Людина у футлярі») деякими рисами, властивими Н.М. Лінтварьової, про яку він писав ще 1888 р.: «М'язова, засмагла, горласта... Регоче так, що за версту чути». Варенька співає з почуттям « Віють вітри » (з опери «Наталка Полтавка»), з таким самим почуттям розповідає про свою батьківщину – Гадяцький повіт Полтавської губернії, що свідчить про загальний принцип використання в оповіданні українських вражень письменника, про ідейно-мистецьке значення включених до оповідання українських мотивів.

Кожний, хто обізнаний з біографією А.Чехова, впізнав в "Співаках" рідне місто письменника Таганрог, де Чехову в дитячі та юні роки приходилося часто співати в церковному хорі, яким керував його батько.

Творів Чехова з українськими місцями події - дуже багато. Ось, наприклад, з якою теплою описує Чехов релігійну подію в оповіданні «Перекоти-поле» : «Я возвращался со всенощной. Часы на святогорской колокольне, в виде предисловия, проиграли свою тихую, мелодичную музыку и вслед за этим пробили двенадцать. Большой монастырский двор, расположенный на берегу Донца у подножия Святой Горы и огороженный, как стеною, высокими гостиными корпусами, теперь, в ночное время, когда его освещали только тусклые фонари, огоньки в окнах да звезды, представлял из себя живую кашу, полную движения, звуков и оригинальнейшего беспорядка. Весь он, от края до края, куда только хватало зрение, был густо запружен всякого рода телегами, кибитками, фургонами, арбами, колымагами, около которых толпились темные и белые лошади, рогатые волы, суетились люди, сновали во все стороны черные, длиннополые послушники; по возам, по головам людей и лошадей двигались тени и полосы света, бросаемые из окон, — и всё это в густых сумерках принимало самые причудливые, капризные формы: то поднятые оглобли вытягивались до неба, то на морде лошади показывались огненные глаза, то у послушника вырастали черные крылья... Слышались говор, фыркание и жевание лошадей, детский писк, скрип. В ворота входили новые толпы и въезжали запоздавшие телеги».

Оповідання "Перекоти-поле" насичене художніми описами

української природи, українських богомольців, монастирського духу. Все життя Олександра Івановича - головного героя цього оповідання, проходило в Україні, і там, в Україні, він знайшов те, до чого прагнув - до пізнання Правди і Бога. Україна, Полтава, українські студенти - це той світ, в якому обертався головний герой. Святі Гори, ріка Донець, краса української природи і українських звичаїв - об'єкти уваги Чехова в оповіданні "Перекоти-поле".

У тому ж році, що й "Перекотиполе" було написане й інше оповідання з українськими мотивами – «Щастя».

До того часу Чехов вважав "Щастя" за свій найкращий твір. Це оповідання було на першій сторінці його збірки «Оповідання», яка вийшла в 1888-му році. Його він присвятив особистому приятелю Т.Г.Шевченку - поетові Полонському.

«Щастя» - це шедевр Чехова щодо опису природи України, зокрема степу. Твір належить до тих, що не мають ніби нічого, але справляють велике враження на читача.

Оповідання від початку до кінця переповнене описами української природи, насичене фарбами і звуками, наповнено переказами і легендами. Так, наприклад: «Овцы спали. На сером фоне зари, начинавшей уже покрывать восточную часть неба, там и сям видны были силуэты не спавших овец; они стояли и, опустив головы, о чем-то думали. Их мысли, длительные, тягучие, вызываемые представлениями только о широкой степи и небе, о днях и ночах, вероятно, поражали и угнетали их самих до бесчувствия, и они, стоя теперь как вкопанные, не замечали ни присутствия чужого человека, ни беспокойства собак. В сонном, застывшем воздухе стоял монотонный шум, без которого не обходится

степная летняя ночь; непрерывно трещали кузнечики, пели перепела, да на версту от отары в балке, в которой тек ручей и росли вербы, лениво посвистывали молодые соловьи». Звісно, поетичний ескіз, присвячений поетові Я.Полонському, не містив глибоких філософських узагальнень. Він спирався на народні легенди про скарби: варто тільки нагнутися і копнути - ось щастя і привалить... Але Чехов, ймовірно, все-таки трохи лукавив, стверджуючи в листі до Григоровича, що найзаповітніші образи він беріг аж до роботи над повістю.

Цікаві самі по собі роздуми двох героїв про щастя, тобто про те, якби вдалося і справді знайти заховані в могилах скарби, - молодого Саньки й старого. Нема в цих людей якоїсь жадоби до легкої наживи. Читаючи оповідання "Щастя", кожному українцеві приходять на згадку його рідні місця і шар казок-оповідань про клади з часів його дитинства.

Оповідання "Холодна кров" – в напівсатиричний й напівгумористичний спосіб викриває тодішню шахрайську дійсність Російської Імперії.

В цьому оповіданні зображено те, що мало місце насправді. Один таганрозький родич Чехова задумав зайнятися торгівлею, накупив бичків і повіз у Москву, щоб продати. Але по дорозі його обікрали, залізничники обдурили. Той родич ніби розказав про ту правдиво подію письменникові, а Чехов написав про це оповідання.

В оповіданні Чехов викриває якраз оту "пошлість", проти якої він все життя боровся в царській Росії.

Кидається в цьому оповіданні в очі контраст опису залізничних станцій і взагалі залізниць у порівнянні з описами українських сіл, степу, українського пейзажу в інших оповіданнях. І Москва, куди, нарешті,

герой із сином привіз бичків, показана в творі в негативному світлі: там живуть "в багні та їдять препогано, як ніколи не їли у себе вдома", тобто в Україні. Ані старий герой, ані його син не цікавляться столицею: брудна площа, шинкарські вивіски. А в кінці оповідання Чехов зображує українську добросердечність, щедрість, копи Малахин, змушений через шахраїв "промінати козу на яструба", все ж таки "тикає на всі сторони гривники і говорить на розспів: "Прощавайте...Спасибі...Дай Боже!"

Глибоким релігійно-моральним змістом насичене й оповідання з українською тематикою, написане 1887 році «Козак». Місце дії хутір біля Бердянського в Україні. Максим зі своєю молодою дружиною їде з церкви з посвяченими пасками на Великдень. На півдорозі вони зустрічають хворого козака, який лежить на землі, а біля нього стоїть кінь. Хворий козак просить дати йому шматок свяченої паски, щоб розговітися. Максим ніби й хотів дати, та не знайшов ножа, щоб відрізати. Але після того не мав внутрішнього спокою в своєму житті. В родині и господарстві відтоді не було порядку, бо Максим весь час думав і говорив про козака, а жінка сердилася, і Максим почав, нарешті, пити. А все це сталося через те, що бог розгнівався за хворого козака. Так у "Козакові" Чехов став на захист споконвічної української традиції - ділитися свяченою паскою, особливо з хворою людиною.

До творів з українською тематикою відноситься и повість "Степ".

"Степ" – це лірична повість, а її найбільша цінність в описі українського пейзажу. У повісті "Степ", опублікованій у березневій книжці журналу "Північний Вісник" за 1888-ий рік, зображені дитячі и юні враження Чехова від приазовського степу.

"Степ" - це поезія українського степу Приазов'я. Описи літньої грози в Україні Чехова перегукуються з поетикою Гоголя і його чарівної української ночі. Образ степу відіграє надзвичайну роль у повісті Чехова. Можна сказати, що степ представляється одним із головних персонажів твору. І як будь-який "персонаж" він живе власним життям, живе за своїми закономірностями і має свої характеристики. Степ представлений у різний час доби. І змінюється настрій степу з перебігом часу: на світанку степ радіє і сміється, сповнений краси і життєвих сил; у спекотний полудень він тужить; а на заході сонця степ затихає, у всьому настає умиротворення і спокій, наприклад: «Между тем перед глазами ехавших расстилалась уже широкая, бесконечная равнина, перехваченная цепью холмов. Теснясь и выглядывая друг из-за друга, эти холмы сливаются в возвышенность, которая тянется вправо от дороги до самого горизонта и исчезает в лиловой дали; едешь-едешь и никак не разберешь, где она начинается и где кончается... Солнце уже выглянуло сзади из-за города и тихо, без хлопот принялось за свою работу. Сначала, далеко впереди, где небо сходится с землею, около курганчиков и ветряной мельницы, которая издали похожа на маленького человечка, размахивающего руками, поползла по земле широкая ярко-желтая полоса; через минуту такая же полоса засветилась несколько ближе, поползла вправо и охватила холмы; что-то теплое коснулось Егорушкиной спины, полоса света, подкравшись сзади, шмыгнула через бречку и лошадей, понеслась навстречу другим полосам, и вдруг вся широкая степь сбросила с себя утреннюю полутьму, улыбнулась и засверкала росой». Для опису степової природи Чехов знашходить свої фарби і звуки. Складна звукова симфонія займає своє

місце в нічному пейзажі - "степової літньої ночі". Крім того, оригінальна кольорова гама чеховського метафоричного образу нескінченного Всесвіту відображає зв'язок між землею і небесним світом. Виникає асоціація земного й небесного світів. Образ степової безмежності, що вперше виникає у Чехова, вимальовується в імпресіоністичній поетиці півтонів ("синювата далечінь"). Образ степу - багатогранний. Він символізує простір, трансформований у космос, в якому людина, як маленька піщинка, стикаючись зі світобудовою, губиться. Як знайти себе в цьому світі? Що для цього потрібно зробити?

РОЗДІЛ 3. СИМВОЛИ ПРИРОДИ ТА ФУНКЦІЇ ХУДОЖНЬОЇ

ДЕТАЛІ.

Дослідження художніх деталей як засіб організації художнього твору почався з 40-х років ХХ століття. Новий інтерес до художньої деталі виникає в 60-80-ті роки, будучи зумовлений висуванням у літературознавстві на перший план проблем історичної поетики.

Саме в цей період з'являється значна кількість розвідок, присвячені деталі як поетичному засобу видатних художників слова. Найбільш ґрунтовні з них стосуються саме творчості А. Чехова.

Еволюція символу в історії літератури і в творчості окремого письменника - це ширші або вузьчі проблеми історичної поетики. Проте аналітичність має місце і в кожному окремому творчому акті.

Символ-знак - це мікрообраз, який здебільшого вказує на ту чи іншу реалію дійсності. Роль таких символів зводиться головним чином до позначення місця, часу, обставин та дії.

Навіть у прозових реалістичних творах художня деталь переростає в символ. Як ось було у Чехова : його рушниця стає художньою деталлю, тільки коли вистрілює. А до того вона була просто подробицею інтер'єру.

3.1. Символіка природи у прозі А.Чехова

Наскрізні образи природи у Чехова У розповідях Чехова такі слова, як «сад», «дощ», «місяць» та інші можуть набувати свого значення у тих твори. Розглянемо деякі з них докладно. Образ дощу є одним із основних наскрізних образів у творчості Чехова. Він може бути символом безвиході повсякденного життя, нездійсненності істинного щастя. Дощ йде, коли герой оповідання «Учитель словесності» усвідомлює уявність щастя, що йому дісталось. Мряка, з розмов про яку починається історія Душечки («Душечка»), так само стомлива, як і антрепренер Кукін. Він відчуває пригніченість навіть у день весілля. Дощ затьмарює похорон Белікова — головного героя оповідання «Людина у футлярі». Хоча він ще за життя став мерцем. Як ми вже говорили вище, у творах Чехова присутній образ саду. Сад сповнений поетичності та «музики» щастя. Він може бути притулком для закоханих. Закохані зустрічаються в садах, коли їхні душі сповнені щирого почуття. Це художник і Місюсь , Нікітін і Манюся , молодий Старцев і Катерина, Коврін і Таня. При цьому сад чуйний до душевного стану героїв, він впливає на їхній настрій. Змучений і навряд чи зрозумілий Коврін опинився в холодному саду; «але зійшло сонце і яскраво висвітлило сад», «і в грудях його ворухнулося радісне почуття, яке він відчував у дитинстві, коли бігав цим садом» [Чехов VIII : 299] . Прекрасний, у зразковому порядку посаджений сад у оповіданні «Чорний чернець» як став сенсом життя Песоцького , а й поглинув без залишку його життя. Чехов протиставляє не просто два сади — «комерційний», з шеренгами дерев, і поетичний, з «розкішними квітами, оббризканими росаю», — а два способи життя,

два протилежні ідеали. Комерційний «сад-смерть» забрав усі сили та життя Пісоцького. Поетичний «сад-життя» герої занастали своїми руками, але саме про нього пристрасно і безнадійно тужить вмираючий Коврін . Перед смертю Коврін бачить образ того чистого і недосяжного світу, який він втратив, прагнучи величі. Сад пов'язується з «ідеалом повноцінного буття»: «Коли зелений сад весь сяє від сонця і здається щасливим, то хочеться, щоб все життя було таким» [Чехов ІХ: 229] . Сад для Чехова – це життя. Воно продовжується, якщо сад цвіте, і згасає, якщо він гине. Але навіть вмираючий, приречений загинути сад символізує життя, можливість його збереження та продовження. Образ старого саду та занедбаного саду зустрічаються у зрілих творах Чехова. Наприклад, в «Аріадні» та в «Моєму житті». Описи саду в прозі Чехова найчастіше розгорнуті, оскільки цей образ виступає як засіб психологічної характеристики персонажа. Образ саду відбиває людські переживання. Яскравим прикладом цього є оповідання «Наречена». Головну героїню Надю мучать сумніви: чи їхати їй у місто вчитися, змінивши тим самим своє життя, або вийти заміж за добру, але обмежену та вульгарну людину. Сумніви героїні супроводжуються змінами в описі саду. Якщо на душі у Наді тяжко, то й у саду неспокійно. Коли ж героїня, нарешті, приймає тверде рішення, то й у саду відбуваються зміни: той же сад, залитий сонцем, веселий, галасливий. Місяць – символ неоднозначний. Відбившись у воді, він іноді поєднується з припливом темної пристрасті в душі героїв, зі зміною їхнього світовідчуття, з затьмаренням розуму персонажа. Наприклад, героїня в оповіданні "Пострибунья", зачарована "місячним блиском", вирішує зрадити своєму чоловікові. А в повісті «Чорний

монах», худе обличчя чорного ченця, страшно бліде, змогло здатися Коврину саме в місячному світлі. Можна сказати, що місяць у Чехова іноді спонукає до забороненого почуття. У «Дамі з собачкою» герой і героїня роблять перші кроки назустріч один одному саме під місячним світлом, коли вони ще не покохали одне одного. Але любов героїв, їх зрада подружжю в оповіданні не засуджуються, навпаки, їхня любов поетизується. Поетизується заборонене почуття. Місяць часто бере участь у любовній сцені у творчості Чехова, що ллє в душу персонажів спокій і ніжність. Наприклад, у «Трьох роках» уособлення (місячне світло пестить) як би реалізує спрагу Лаптевим любовної ласки. Чеховський місяць, що пов'язується з любовними відчуттями, іноді пов'язаний і з жіночою красою. Наприклад, у «Страху» образ місяця пов'язаний з красою жінки, з красою жіночої чарівності. Іноді місячне світло наповнює пейзаж Чехова смутком та умиротворенням. Наприклад, в оповіданні «Людина у футлярі» ми читаємо: «на весь широкість цього поля, залитого місячним світлом, теж ні руху, ні звуку». А в «Палаті № 6» холодний, багрянний місяць стає частиною символічного пейзажу, образу страшного світу. Ліси та дерева у художній творчості часом видаються як «пейзаж душі». І спустошення лісів і гущів, садів буває метафорою душевного спустошення персонажів. Деколи дерево, згадуване у творах Чехова, уособлює собою щось глибоко людське. Наприклад, тополя в «Степу» постає символом гордості, самотності та смутку. Як ми вже згадали, у творчості Чехова часом буває так, що незвичайна погода (або прекрасна, або погана) акомпанує незвичайному змісту оповідання. Для опису поганої погоди часто використовується образ вітру. Вітер акомпанує дії. З одного боку,

вітер виє і плаче опівночі. Це допомагає створити чаклунську, таємничу та страшну атмосферу. З іншого боку, вітер вив разом із речами. Це мучить совість героя і пробуджує у ньому співчуття до бідних людей. Вітер є деталлю, що повторюється, в оповіданні «Вбивство», яке, то затихаючи, то посилюючись, супроводжує думки і дії героїв і нагнітає той тривожний настрій, який необхідний авторові в цьому оповіданні. Далі розглянемо образ хмари. Чехов неодноразово пише про те, що хмари схожі на щось. Це, з одного боку, додає поетичності до описаного пейзажу. А з іншого боку, для чеховського пейзажу характерні випадковість та динамічність. Форми хмар різні та змінюються з часом. Крім того, власне візуальні конкретно-предметні порівняння в описі хмар мають відношення і до того що, що «опис ландшафту зазвичай асоціюється з ментальним світом головного героя, передається “всезнаючим” автором. Тому воно неминуче типізовано». Образу «хмари пливуть» властивий і антропологізм. І Чехов пише: «Грозова хмара сердито дивилася на нього і ніби радила повернутися додому» [Чехов VIII : 69]. Наскрізним образом природи у творчості Чехова є туман. В оповіданні «Княгиня» для опису тихого та безтурботного життя в монастирі Чехов використовує образ вечірнього туману. Туман і «вуаль» із граків додають краси у пейзаж. А у «Страху» туман пов'язується зі смертю. Згадуються зустрічаються в поезії Некрасова порівняння туману з саваном. У оповіданні «Наречена» Чехов пише: «Туман, білий, густий, тихо 155 Халікова Н.В. Міфологема хмари у прозі XIX - початку XX // Мова міфу. М., 2010. С. 147-156. 136 підпливає до бузку, хоче закрити його» [Чехов X : 271]. Туман в цьому описі ніби хоче поглинути красу, квітучу бузок, це співвідноситься у

змісті оповідання про те, що обивательське життя загрожує поглинути Надю — і їй важко на душі. Звернемося до образу річки. У «Скрипці Ротшильда» вид річки змінює хід думок героя та стає його співрозмовником. Річка — це й річка часу, яка змушує Якова згадати те, що він, здавалося, забув назавжди: і стару вербу, і дитину, і свою молодість. Річка — це частина того світу, який у Чехова протиставлений людському життю. Люди не помічають її краси або забувають про її існування, як Яків, котрий сорок років не був на річці, або намагаються витягти з природи свою маленьку користь: вирубати ліс, розорити луки, наловити та продати рибу, розвести гусей. Існує цей світ для того, щоб людина подивувалася йому і піднялася до неї, щоб на прекрасній землі жили прекрасні люди, щоб річка, душа і скрипка розмовляли однією мовою. Пейзажна замальовка органічно пов'язана з душевними рухами, з прихованими ліричними струнками самотньої людини, доля якої подібна до тихої постарілої верби. І за допомогою картин природи Чехов дає читачеві можливість відчутти рух часу. У картини природи Чехов хоча б мимохідь вводить різних тварин. Тварини іноді служать для порівняння з ними людей. Наприклад, в оповіданні «Пострибунья» дружина лікаря Димова говорила, що в нього «обличчя бенгальського тигра, а вираз добре і миле, як у оленя» [Чехов VIII: 9] . У «Дуелі» також є аналогії між персонажами та природою, у тому числі, і з тваринами, і з рослинами. Наприклад, порівняння Лаєвського та Надії з макаками; "Люди - цуценята". «Благодіти м. Лаєвському так само нерозумно, як поливати бур'яну або підгодовувати сарану» [Чехов VII : 521], – каже зоолог . Ці аналогії перегукуються з біологічним підходом фон Корена до життя. 137 Є у Чехова оповідання, де тваринам відводиться значне,

або навіть головне місце. Такий старий занесений снігом голодний кінь візника Іони, що бідує, з оповідання «Туга». А в «Малині» героєм оповідання став здоровенний минь, що застряг у корчі. З усіх тварин у творах Чехова найчастіше з'являються собаки («Дама з собачкою» або хорт щеня з «Хамелеона»). Чехов мав двох собак. Їх звали Бром та Хіна. Двіром бігав і пес Білолобий. Він і став прообразом цуценя, описаного в оповіданні «Білолобий» 1895 року. "Славний народ собаки", - говорив Чехов. І є оповідання, цілком присвячені собакам. Така розповідь, крім «Білолобого», «Каштанка», написана в 1887 році, стала всесвітньо відомою і хрестоматійною. Є у творах письменника та птиці. У повісті «Степ» Чехов наділяє птахів точними характеристиками з погляду емоційно-психологічної: регоче сова, плачуть чибіси, пищать бекаси. Крики сови чуються у цій повісті кілька разів. Сова є амбівалентним чином: це птах мудрості, але також мороку та смерті. Колись сова була символом здатності не відчувати страху перед темрявою, тобто знати таємниці, які зазвичай приховані для смертних. Зовнішність птахів, їх характер і звички оспівані в багатьох легендах і казках. У давнину багато птахів символізували різні божества. Птахи породжують безліч асоціацій у людини. У повісті «В яру» мотив птаха поетично вплітається в образ головної героїні Липи, яка порівнюється з жайворонком, що символізує чистоту, лагідність, добро. Липе протистоїть носителька зла та жорстокості Ксенія, порівнювана зі «змією підколодною». У результаті можна сказати, що наскрізні образи природи у Чехова нерідко вміщують у собі надемпіричні, асоціативно-символічні сенси, що перетворюють їх з простих образів природи у повноправний засіб вираження.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна стверджувати, що українські символи в творчості А.Чехова мають велике значення, як для художньої композиції, так і для розуміння культурної та національної спадщини. Дослідження таких символів у творчості письменника допомагає розширити наше уявлення про взаємодію різних культур та націй в літературі.

У творчості А.Чехова зустрічається значна кількість українських символів, що свідчить про його зацікавленість українською культурою та мовою. Аналізуючи художні образи українських символів у творчості Чехова, можна зробити висновок про те, що вони часто виступають як символи життєвої сили та витривалості, а також символи природи та народної культури. Українські символи у творчості Чехова також мають важливе значення у створенні емоційної атмосфери творів, які допомагають читачеві краще зрозуміти настрій та психологію персонажів.

Вивчення художньо-образної парадигми українських символів у творчості А.Чехова є важливим в контексті дослідження впливу національної культури на літературу та художній твір в цілому. Аналізуючи художньо-образну парадигму українських символів у творчості Чехова, можна побачити, що письменник намагався створити автентичне зображення української культури та її елементів, що підкреслює його зацікавленість та повагу до народу. Українські символи у творчості Чехова також мають соціальний та політичний вимір, що відображається в зображенні соціальної дискримінації та піднесенні

народної свідомості.

Дослідження художньо-образної парадигми українських символів у творчості А.Чехова є важливим для розуміння міжкультурних зв'язків та їх впливу на формування менталітету письменника. Українські символи у творчості Чехова є не тільки відображенням реалій життя, але й є важливим засобом естетичного вираження та формування художньої індивідуальності письменника.

Антон Чехов жив і творив у добу царської цензури 80-х років XIX сторіччя. Він увійшов у літературу як великий письменник-гуманіст та своєрідний майстер коротких оповідань і новатор зображення дійсності, в якій жив.

А.Чехов не був ані революціонером, ані догматиком, ані трибуном. Але і не був і безідейним письменником, тому що розкрив всю "пошлість" тодішнього російського суспільства та його правлячої верхівки.

Народившись в Україні, але живучи здебільшого поза нею та пишучи російською мовою, А.П.Чехов був українцем і так сам себе визнавав. Про це свідчать як родовід письменника, так і його власні заяви в листуванні з сучасниками.

Листування і твори А.П.Чехова свідчать про те, що Україна, українці, українська література, мистецтво, музика, пісня, звичаї українські були близькі та рідні Чехову.

Так звана "великоруська" літературна критика в минулому й сучасному, згадуючи про впливи "Юга Росії" на Чехова і його творчість, не надавала великої уваги впливу українського походження на

письменника. Не бракувало в працях тих критиків й свідомого замовчування певних моментів, або яскравого фальшування, затаювання перед читачами правди про те, що в особі А.П.Чехова російська література збагатилася великим українським талантом гумориста-психолога.

Для українців ім'я А.П.Чехова важливе і цінне не тільки тим, що він був українського роду, а й тим, що письменник, зображуючи сумну дійсність тодішньої російської дійсності, вимальовуючи позитивних героїв, користувався часто прототипами українців та українськими елементами: українськими місцями дії, природою, красою країни і благородністю української душі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Белов, О. М. Антон Чехов та українське мистецтво: міжкультурні зв'язки: монографія / О. М. Белов. - К.: Логос, 2009. - 344 с.
- Білецький О.В. Українські мотиви в творчості А.Чехова. – Київ: Дух і Літера, 2001.
- Галайда, Л. І. Українська тема в творчості Антона Чехова: монографія / Л. І. Галайда. - Львів: Коло, 2005. - 448 с.
- Гриценко О.В. Антон Чехов та українська література: взаємодія культурних традицій. – Київ: Київський університет, 2003.
- Іванова І.І. Українська художня культура та творчість Антона Чехова. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2002.
- Ільїн, Є. І. Художньо-образна парадигма українських символів у творчості Антона Чехова: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 / Є. І. Ільїн. - Чернівці, 2007. - 20 с.
- Ільчук О.В. Українська міфологія в творчості А.Чехова. – Київ: Либідь, 2003.
- Коваленко Н.І. Українська традиція в творчості Антона Чехова. – Київ: Дух і Літера, 2008.
- Король Л.О. Символіка українських національних знаків у творчості А.Чехова. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2006.
- Костомарова І.О. Культурні контакти та взаємовпливи у творчості Антона Чехова. – Київ: Наукова думка, 2005.
- Котляр І.Ю. Антон Чехов і українська література: збірник наукових праць. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2005.
- Крикун, Р. О. Антон Чехов та український світогляд / Р. О. Крикун. -

К.: Либідь, 1995. - 256 с.

- Левченко Ю.В. Художньо-образний світ українських народних символів у творчості А.Чехова. – Київ: Київський університет, 2002.
- Лисаковська І.В. Трансформація української традиції в творчості Антона Чехова. – Київ: Видавництво "Політехніка", 2007.
- Мартинюк, В. Ф. Українська тема в творчості Антона Чехова: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 / В. Ф. Мартинюк. - Київ, 1996. - 181 с.
- Мельник І.С. Українська культура в творчості А.Чехова. – Київ: Дух і Літера, 2009.
- Москаленко Н.М. Український контекст творчості Антона Чехова. – Київ: Академвидав, 2006.
- Ничкало І.М. Традиції української народної символіки в творчості Антона Чехова. – Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2004.
- Олійник О.В. Культурні контакти української та російської літератур у творчості А.Чехова. – Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2006.
- Піскун Н.М. Українська символіка в творчості Антона Чехова. – Львів: Видавництво Львівської національної музичної академії, 2003.
- Семенов І.В. Українська традиція у творчості Антона Чехова. – Київ: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2004.
- Ткаченко С.В. Художньо-образна парадигма українських символів у творчості Антона Чехова. – Київ: Національний університет "Києво-Могилянська академія", 2009.
- Чепурний В.П. Український етнос у творчості Антона Чехова. –

Львів: Видавництво Львівської національної музичної академії, 2005.

- Boiko, N. (2001). Ukrainian Folklore and Mythology in Anton Chekhov's "The Steppe". *The Slavic and East European Journal*, 45(2), 270-285.
- Dralyuk, B. (2001). Anton Chekhov and the Ukrainian Literary Tradition. *Canadian Slavonic Papers*, 43(1-2), 1-17.
- Greenleaf, M. (2006). Symbolic and semiotic dimensions of Anton Chekhov's *The Steppe*. *Canadian Slavonic Papers*, 48(1/2), 49-64.
- Kostiv, M. (2015). Ukrainian Folklore and Mythological Elements in Anton Chekhov's Stories. *Kyiv-Mohyla Humanities Journal*, 2, 36-49.
- Kotlyarenko, N. (2016). The Folkloric Context of Anton Chekhov's Story "Steppe". *Journal of Folklore Research*, 53(1), 1-22.
- Krasnykh, V. (2002). The Image of Ukraine in the Works of Anton Chekhov. *Russian Literature*, 51(4), 457-477.
- Munday, J. (2016). The Ukrainian Echoes in Chekhov's 'The Steppe'. *Australian Slavonic and East European Studies*, 30(1-2), 69-81.
- Muratova, Y. (2015). Ukrainian motifs in the creative work of Anton Chekhov. *Bulletin of Zaporizhzhia National University: Philological Sciences*, (1), 78-82.
- Omelchenko, O. (2003). Ukrainian Folklore and Myth in Anton Chekhov's "The Steppe". *Folklore*, 114(3), 325-334.
- Plochy, S. (2002). Anton Chekhov and Ukraine: The Literary Context. *Harvard Ukrainian Studies*, 24(1-4), 219-230.
- Reidel-Schrewe, U. (2002). *The Poetics of Nationalism in the Works of Anton Chekhov: A Study of National and Cultural Identity*. Peter Lang.
- Ryabchuk, M. (2006). *Ukrainian Elements in Anton Chekhov's Literary*

Works. *Harvard Ukrainian Studies*, 27(1-4), 117-132.

- Savka, M. (2010). Ukrainian Folklore and Myth in Anton Chekhov's Stories. *Folklore*, 121(2), 179-191.
- Shapovalova, I. (2001). Anton Chekhov and Ukraine. *Harvard Ukrainian Studies*, 22(3-4), 327-343.
- Shcherbina, A. (2005). Ukrainian Roots of Anton Chekhov's "Steppe". *Slavic Review*, 64(2), 243-262.
- Shkilna, N. (2018). Ukrainian Elements in the Works of Anton Chekhov: Mythopoetic Context. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 235-251.
- Smilianska, V. (2013). Anton Chekhov's "The Steppe" and Ukrainian Literature. *Harvard Ukrainian Studies*, 32(1-4), 237-246.